Liberecký kraj
resort životního prostředí a zemědělství

SBORNÍK REFERÁTŮ

KONFERENCE
konané dne 22.října 2004
v kongresovém sále Centra Babylon v Liberci

ČERNÁ ZVĚŘ 2004

Ve spolupráci s Asociací profesionálních myslivců ČR
a Okresní agrární komorou pro Liberec a Jablonec n.N.

Vizitka Libereckého kraje

Ing. Karel Pop, odbor životního prostředí a zemědělství, Krajský úřad Libereckého kraje

Liberecký kraj je rozlohou 3163 kilometrů čtverečních po Praze nejmenším krajem v České republice. Na jeho území žije 427.500 obyvatel ve 216 obcích, z toho je 36 měst. Hustota osídlení je 135 obyvatel/km2. Rozkládá se ve čtyřech správních okresech: Česká Lípa, Jablonec n.N., Liberec a Semily. Přenesenou působnost vykonává 10 obcí s rozšířenou působností: Česká Lípa, Frýdlant, Jablonec nad Nisou, Jilemnice, Liberec, Nový Bor, Semily, Tanvald, Turnov, Železný Brod. S dalšími kraji vytváří Region soudržnosti (NUTS II): Severovýchod (území krajů Libereckého, Královéhradeckého a Pardubického).

Kraj je průmyslovou oblastí, ve které měl tradičně silnou pozici textilní a sklářský průmysl. Právě tyto obory se ale v posledních letech musely vyrovnávat s tvrdou konkurencí levné asijské produkce, což způsobilo restrukturalizaci podniků a masivní propouštění. Množství lidí bez práce nedokázaly vstřebat ani podniky vyrábějící díly pro auta, které v posledních letech výrobu zvyšují.

Podílem zalesnění, které tvoří 43,55 % celkové rozlohy kraje, je Liberecko mezi kraji na prvním místě. Na Českolipsku se nachází rozlohou druhá největší obec po Praze – Ralsko, která zaujímá prostor bývalého vojenského újezdu.

Z mysliveckého hlediska:

Podle ročních výkazů o honitbách, stavu a lovu zvěře za rok 2003 je v Libereckém kraji 206 honiteb, z toho 4 obory, 1 samostatná bažantnice a 3 bažantnice, které jsou součástí honiteb (dřívější pojem: uznané). Jedná se o údaje mimo VLS a KRNAP.

Podle vlastnického vztahu je 91 honiteb vlastních a 115 společenstevních honiteb. Podle způsobu využívání je výkon práva myslivosti ve 22 honitbách vykonáván ve vlastní režii a 184 honiteb je pronajatých.

Celková výměra honebních pozemků činí 233 574 ha, z toho 115 964 ha zemědělské půdy, 108 055 ha lesní půdy, 2 501 ha vodní plochy a 9 054 ha ostatní honební plochy.

Vykázaný počet držitelů loveckých lístků byl 3 478.

V honitbách Libereckého kraje je normováno 474 ks jelení zvěře (minimální stavy činí 352 ks) na ploše 36 862 ha. Dančí zvěře je normováno 133 ks (min. stavy 51 ks) na ploše 4 156 ha. Mufloní zvěř je normována v počtu 400 ks (min. stavy 151 ks) na ploše 8 624 ha. Srnčí zvěř, která je klasifikována ve všech honitbách kraje, má normovaný stav stanoven ve výši 9 460 ks (min. stavy 3 560 ks) na ploše 215 409 ha.

Prase divoké je normováno v počtu 312 ks (min. stavy 201 ks) na ploše 33 198 ks.

Z drobné zvěře je v honitbách kraje normována zaječí zvěř v počtu 9 890 ks (min. stavy 4 984 ks) na ploše 100 568 ha a bažantí zvěř ve volnosti v počtech 6 861 ks normovaných stavů (min. stavy 3 363 ks) na ploše 69 084 ha a v bažantnicích je normováno 473 ks bažantí zvěře (min. stavy 206 ks). Z černé zvěře bylo v roce 2002 bylo uloveno 3 149 ks. K 31.3.2003 bylo sčítáno 1 545 ks černé zvěře. V roce 2003 bylo uloveno 2 366 ks černé zvěře a k 31.3.2004 bylo sčítáno 1 530 ks černé zvěře v honitbách našeho kraje.

Podrobnější výsledky jsou na vystavených panelech a budou k dispozici na webové stránce Libereckého kraje v Souboru přednášek a referátů, včetně doporučených závěrů z dnešní konference.

Prostorové aktivity divokých prasat a jejich význam pro ekosystém a zemědělskou výrobu.

Ing.František Havránek, CSc., Doc.MVDr.Karel Bukovjan, CSc., Ing.Boris Hučko, CSc.

Divoké prase se během posledních padesáti let stalo významnou složkou současných ekosystémů. Za určitých podmínek ovlivňuje populace divokých prasat výrazně jak rostlinnou, tak živočišnou složku prostředí. Také interakce mezi antropogenními jevy v prostředí a populacemi prasat jsou významné a promítají se do hospodářské činnosti člověka. Jedná se především o poškozování zemědělských kultur, ale také o přenos a konzervaci viru klasického prasečího moru mezi divokými prasaty a chovy domestikovaných prasat. Pro řešení této situace je bezpodmínečně nutné znát dokonale biologii a zejména etologii druhu. Skutečností však je, že přestože divoké prase je v ČR plošně rozšířeno a loveno nejrůznějšími způsoby, například znalosti o migracích této zvěře v konkrétním typu krajiny jsou pouze na úrovni kvalifikovaných odhadů. Tato základní informace je přitom významná pro správné rozhodování o ochranných opatřeních při vzplanutí nákazy moru, stejně jako při vlastním managementu zdravé populace.

Uvedené a další poznatky je možno získat pouze prací s individuálně značenými zvířaty a to buď prostými značkami nebo vysílači. Našemu pracovišti se podařilo získat některé exaktní vstupní informace o výše uvedené problematice experimentem realizovaným v roce 2000, projet bohužel dále nemohl pokračovat z důvodů materiálního zajištění.

Vybrané literární údaje - významným stanovištním prvkem je pro černou zvěř voda, i když poznatky ze zahraničí ukazují, že jeho zastoupení v osidlované krajině může být značně omezené (Španělsko, Srbsko, Austrálie atd.). V našich podmínkách, pokud černá nemá možnost kaliště, např. v období velkého sucha, vyhledává alespoň dočasně náhradní stanoviště. Zamokřené prostředí je pro černou, jako všežravce atraktivní i z hlediska potravní nabídky. Ta se u divokých prasat mění ne jen v průběhu roku, ale liší se i v jednotlivých letech v závislosti na úrodě žaludů, přemnožení hlodavců, hmyzích škůdců a osevních postupech. Za potravními zdroji putují na značné vzdálenosti, např. na Slovensku z podhorských lesů do nižších poloh, do porostů kukuřice. V Polsku při úrodě žaludů v Bielowiežském pralese migruje černá před zimou ze svých trvalých stávanišť, v rozsáhlých borech, na vzdálenosti až přes 200 km. Přehledy rostlinných a živočišných druhů, která černá konzmuje jsou velmi obsáhlé a variabilní. Janda 1958 (ČSR) nalézal v potravě divokých prasat 85,5% rostlin, 14,2 živočichů a 0,3% nebylo možno identifikovat. Holý (1983) uvádí 90,9% rostlin, 7,3 živočichů a neidentifikoval 1,8%. Briedermann 1976 (NDR), uvádí 90,0% rostlin, 4,5% živočichů a neidentifikoval 5,5% potravy. Haber 1968 (PLR) zjistil 92,6% rostlin, 6,2% živočichů a neidentifikoval 1,2% potravy. Tentýž autor v jiných podmínkách však zjistil v potravě černé 10,9% rostlin, 88,3% živočichů a 0,8% neidentifikoval. Genov 1982 (BLR) zjistil 91,0% rostlin a 9,0% živočichů. Sablinová 1955 (SSSR) zjistila 80,7% rostlin a 19,3 živočichů a Lebeděvová 1956 v Bialowieži zjistila 87,6 rostlin a 12,4 živočichů v potravě divokých prasat. Přitom je všeobecně známo, že některým druhům potravy dává černá zvěř výrazně přednost a jinou konzumuje jen v nouzi. Příkladem mohou být plody maďalu-kaštany. Má-li možnost, dovede si vybírat a například bezpečně zjistí chuťově lepší odrůdu jablek nebo brambor a ty pak přednostně konzumuje. Stejně tak dává přednost žaludům a bukvicím, při jejichž dostatku se výrazně sníží vycházení do polí. Tyto poznatky lze dobře využít při zlepšování úživnosti honiteb pro tuto zvěř a při jejím přikrmování za účelem snižování škod na polích.

V Německu doporučuje firma BSV zajišťovat odváděcí krmení výsadbou políček v lesních porostech a na jejich okrajích. Tyto plochy musí být funkční především v létě a na podzim a proto se vysévají ve formě tří pásů: 1. oves, hrách, bob, slunečnice 2. směska jetelů 3. topinambury, cukrová kukuřice - ta je výrazně atraktivnější než běžné kukuřice.

Kromě stanovištních podmínek prezentovaných u nás především potravní nabídkou, krytem a přítomností vody, je významným faktorem ovlivňujícím hustotu populací a sekundárně jejich geografickou strukturu klasický mor prasat. Ten byl poprvé diagnostikován roku 1833 v Ohiu u domácích prasat. První případ v Evropě byl popsán v Anglii roku 1862. Poměrně málo známé jsou širší veřejnosti poznatky a experimenty s orální vakcinací populací divokých prasat proti tomuto onemocnění (zřejmě z důvodů negativních stanovisek v rámci EU). Favorizovaná byla tato metoda např. ve Švýcarsku nebo v některých oblastech Německa. Danou problematikou se zabýval například Kaden (1996) v oblasti Niedersachsenska. Přestože je imunizace prasat v EU zakázána, byl uváděný experiment tolerován. Pokus měl ověřit účinnost metody a možnost jejího rozšíření v EU. Jako imunizační látka byla použita živá kultura viru z produkce Riemser Tierarzneimittel GmbH, která se dříve úspěšně používala v domácích chovech (preparát byl přizpůsoben orální aplikaci). První pokus byl realizován ve speciálně vybrané oblasti Soltau-Folingbertl na třech lokalitách. Velikost celé oblasti byla cca 270 km^2. Jedna lokalita byla moru prostá, populace prasete divokého na zbylých dvou lokalitách byly naopak infikovány. Cílem pokusu bylo studovat příjem návnad, hodnotit antigeny po imunizaci, zjistit zda imunizace ve volnosti skýtá ochranu proti moru, ověřit možnosti vyloučení nákazy v oblasti. Bylo zjištěno, že divoká prasata přijímala 68-94% návnad, přičemž potravní konkurenti (liška, jezevec, krkavcovití) brali návnady minimálně. V kostech ulovených divokých prasat byl zjišťován marker (tetracyklin) v 60%, tj. všechna prasata nebyla imunizována. Existuje předpoklad, že to bylo způsobeno některými sociálními výhodami velkých kusů. Je proto třeba vykládat návnady na větší plochu. Celkově bylo konstatováno, že prasata jsou oproti lišce imunizací hůře dosažitelná, ta totiž pravidelně kontroluje svůj domovský okrsek. I přes uvedené, byla šedesátiprocentní imunizace proti viru moru považována za úspěch a onemocnění morem se ve sledované oblasti dále neobjevilo. Lze konstatovat, že imunizace byla úspěšná, pokud byla opakována v intervalu 14 dní a následně po půl roce. Po zopakování imunizace bylo dosaženo vysokého "imunostatutu" populace. Vlastní systém imunizace má z hlediska prostorového tři varianty: 1. imunizace v nákazové oblasti, 2. imunizace v nákazové oblasti a v oblasti sanitární 3. imunizace pouze v sanitární oblasti.

Uvedené údaje svědčí o prostorových aktivitách černé zvěře, které je však možno zkoumat i přímo pomocí telemetrie. Takové pokusy proběhly například v Itálii (oblast Tuscany). Pro hodnocení byly migrace (aktivity) rozděleny do tří skupin. První představovala pohyb zvěře na ploše 250 x 250 m, druhá migraci kratší než 2 km a třetí migraci delší než 2 km. Aktivity přitom byly hodnoceny zvlášť pro les a zvlášť pro otevřenou krajinu. Sledován byl osud šestnácti kusů. Z nich bylo 7 uloveno legálně, 4 kusy ilegálně, jeden kus byl sražen autem a pět kusů přežilo dobu pokusu. Aktivní byla zvěř 50% času a z toho činila místní aktivita 53%, střední 44%, a pohyb delší než 2 km 3% času. V Německu sledovali odchycená divoká prasata Hahn a Lieser (1996). Pokus probíhal v Brandenbursku a byl orientován na osvětlení problematiky škod, přenosu moru, význam krmných políček a populační ekologii vůbec. V zemědělské krajině byla zjišťována průměrná migrační vzdálenost 3700 m a plocha domovského okrsku 445,4 ha, v lesní oblasti to bylo 3 300 m a 486,4 ha. Z těchto údajů se zdá, jakoby údaje z různého prostředí byly srovnatelné. Ve skutečnosti však byl home range v lesnaté krajině výrazně menší a uvedený výsledek byl zkreslen jedinou enormně dlouhou migrací. Ve skutečnosti bachyně žijící v kulturní krajině využívala v létě plochu 90-130

ha a na podzim ji zvětšila na 200 ha, v zimě ji naopak zredukovala na 30 ha. Bachyně v krajině s vysokou lesnatostí využívala v létě a na podzim plochu 110-350 ha a v listopadu a prosinci 80-90 ha. Bylo zjištěno, že především lov výrazně ovlivňuje migrace, což se projevuje hlavně v zemích jako je Francie, kde se loví s dlouhonohými honiči. Domácí okrsky divokých prasat jsou pak 100-7500 ha. Celkově bylo prokázáno, že pohyb prasat v zemědělské krajině je i během roku poměrně malý. Přičemž plocha využívaná během jedné noci je asi 15 ha. Zkoumání Cousse a Janeaua 1966 ve Francii (telemetrováno 17 kusů), bylo realizováno dle charakteristik prostředí (lesy, mediterální porosty, otevřená krajina, horské protředí). Ukázalo se, že všechna zvířata byla polyfázická a pouze u dvou dospělých bachyní byl zjištěn bifázismus. Individuální rozdíly v migracích sledovaných jedinců byly výrazné, což je zřejmě jeden z důvodů adaptability druhu v různých prostředích. V létě bylo teritorium kňoura 1 128 ha, průměrný okrsek tlupy 554 ha (kňourů 692 ha). V době lovu byl průměrný okrsek kňoura 2 781 ha, bachyně 887 ha. V době lovu tedy zvětšili kňouři svůj okrsek 1,45 x až 6,2x u bachyní nebyl tento jev tak výrazný. Po době lovu se zvěř vrátila na svá původní stanoviště.

Pro ověření uvedených údajů jsme realizovali zkrácený pokus na našem pracovišti. Byl odchycen jeden kus a označen vysílačem firmy Biotrac s dosahem 20 km, hmotností 0,3 kg a životností 2 roky. Zaměřování byla prováděna jednak ve čtyřiadvacetihodinových periodách a jednak ve třídenních intervalech. Sledovaný kus byl několikrát vyrušen výstřelem a následně sledován jeho pohyb. Sledování probíhalo v oblasti Uhlířských Janovic (od 25.8 do 1.10.2000). Během sledovaných 38 dnů se ukázalo, že jedinec využíval plochu cca 1 960 ha. Využití celé plochy však bylo iniciováno antropogenními faktory. Intenzivně využíval poměrně menší území - vlastní domovský okrsek, jehož výměra byla pomocí metody konvexního polygonu stanovena na 478,3 ha. V rámci vlastního domovského okrsku se pak vylišily tři lokality klidu a aktivit. Z nichž jedna sloužila téměř výhradně k odpočinku a krytu, další dvě zřejmě především k vyhledávání potravy a dalším aktivitám.

Závěrem našeho příspěvku můžeme konstatovat, že v různých zemích EU byl při vzplanutí nákazy klasického moru uplatňován různý management populací černé zvěře 1. intenzivní lov na čekané v centru nákazy 2. intenzivní lov v sanitární zóně (v centru zákaz lovu) 3.využití per orální vakcinace v centru nákazy, v sanitární zóně nebo v centru i sanitární zóně.

Pro zamezení vzplanutí nákaz a jejich šíření je nutno udržovat populaci černé zvěře v odpovídající denzitě a struktuře. Pro přenos nákazy klasického moru v populaci černé zvěře mají význam především mladé kusy cca do 40 kg.

Pro použití per orální vakcinace by bylo zřejmě vhodné ověřit vakcinu s markerem (možnost rozlišení vakcinovaných zvířat a zvířat, která se setkala s onemocněním ve volnosti při vyšetření - např. fa. AZO NOBEL).

Telemetrická sledování v zahraničí i krátký pokus u nás nepotvrzují některé teorie o masivních, desítky kilometrů dlouhých, migracích černé zvěře. Ty bývají zřejmě vyvolány spíše intenzivním lovem.

Významným faktorem, kterým lze redukovat škody na polních kulturách, je výsev atraktivních plodin na odváděcí políčka. Ta musí odpovídat stavu prostředí, roční periodě a potravním nárokům černé zvěře.

Vlivy výživy na zdravotní stav černé zvěře.

Doc.MVDr.K.Bukovjan, CSc., VODZZ-laboratoře, biomonitoring, Přibyslav

Černá zvěř je naší původní zvěří, dobře adaptovanou na přírodní podmínky. Její stoupající stavy v současné jsou přímým důsledkem činnosti člověka, jak v oblasti zemědělství, mysliveckého hospodaření, uvolnění turistiky, tak i úživnosti honiteb.

Černá zvěř má vzhledem ke své fyziologii a biologii některá specifika ve výživě. Jako základní podmínkou je zvýšená náročnost na živočišnou bílkovinu právě v kategorii mladé zvěře. Účelem příspěvku však není diskuse o krmení či krmných dávkách, ale poukázání na možná zdravotní rizika, plynoucí z nevhodné výživy.

Jedním ze závažných činitelů jsou **aflatoxiny**. Jedná se o produkty některých toxogenních plísní rodu Aspergillus. Tyto přirozené mykotoxiny, které pronikají do organizmu, zpravidla perorálně, jsou v současné době považovány za jednu z příčin snižování reprodukce např.hospodářských zvířat. V myslivecké praxi však není vyloučena možnost příjmu cestou inhalační v odchovnách pernaté zvěře se sníženým zoohygienickým a veterinárním režimem.

Za velmi nebezpečný lze považovat bezesporu aflatoxin B1, který u teplokrevných živočichů má prokazatelně nefrotoxický, hepatoptoxický mutagenní a teratogenní účinek. V lidské populaci se uvádí jako jedna z příčin Reyova syndromu dětí. Společně s virovými infekcemi se v orgamizmu projevuje i výrazný imunosupresivní účinek.

Již dříve byly sledovány koncentrace aflatoxinu B1 v orgánech některých druhů zvěře (Bukovjan, Karpenko, Prošek, 1994). U divokých prasat uvádí průměrné koncentrace 0,546 ug.kg-1 v játrech. Ve varlatech a ledvinách byly maximální koncentrace podstatně vyšší (1,49 ug.kg-l a 2.57 ug.kg-1), naopak ve vaječnících byly koncentrace podobné, jako v játrech (0,602 ug.kg-1).

Velké nebezpečí pro černou zvěř skýtá zakládání tzv. silážních či plevových hromad v zimním období. Nejde pouze o vyvážení kontaminovaných povrchových vrstev silážní hmoty, které obsahují nebezpečné, jak vlastní plísně, tak i jejich přirozené metabolity. Plísně tvoří mykotoxiny za vhodných teplotních podmínek, množství kysličníku uhličitého, obsahu zinku v základním substrátu a optimálním pH, které má však bohužel značně široké rozpětí. Zpravidla černá zvěř, která je na účinky aflatoxinů zvláště citlivá, je prakticky podstatnou část roku vystavena jejich přímým i nepřímým účinkům.

Účinky fytoestrogenních látek obsažených v některých plodinách na zdravotní stav a reprodukci jsou popsány v řadě prací. Této problematice se nevyhne v našich podmínkách ani zvěř černá.

Na závěr je vhodné upozornit i poněkud odlišné téma, kterým jsou plicnivky rodu Metastrongyllus. Ty jsou mnohdy společně s kokcidiemi limitujícím faktorem pro přeživatelnost selat v intenzivních zájmových chovech i dlouhodobě provozovaných oborách. Z tohoto důvodu se doporučuje pravidelné odčervování této zvěře ivermektinovými preparáty tak, jak je známo u ostatní zvěře spárkaté (komerčně dodávaný Cermix), avšak v jiných dávkách a zvýšené koncentraci.

Použitá literatura:

Bukovjan, K., Hallmannová, A., Karpenko, A., Prošek, J.: Erkennung von Aflatoxin B1 den Geweben des freilebenden Wildes (L.europseus, P.Colchicus, C.capreolus, anas platyrhynchos). J.Vet.Med., B 39, 1992.

Bukovjan, K., Karpenko, A., Prošek, J.: Monitoring aflatoxinu B1 v orgánech zvěře. Sborník referátů „Černá zvěř“ 25-26-8.1994.

Kameník, P., Bukovjan, K., Hallmannnová, A., Karpenko, A., Štěrba, F.: Vorkommen von Lebersteatosen und Fettkonzentration in der Leber von Feldhasen im Jahresverlauf. Z.f.Jagdwissenschaft 39, 1993.

Likvidace černé zvěře – máme ještě šanci?

Ing. Petr Ziegrosser, vedoucí Střediska myslivosti, Lesní správa Lány, KPR

V roce 2003 se v Písku konala konference o černé zvěři a tam jsem se ve svém referátu pokusil stanovit několik zásad, které bychom měli dodržovat, abychom snížili stavy černé zvěře. Přes to,že již byly tyto zásady v mysliveckém tisku publikovány, rád bych je zde znovu připomenul:

1. Za žádných okolností nestřílet vedoucí bachyně

Tuto zásadu by měl mít na paměti každý, kdo černou zvěř loví. Přesto však vedoucí bachyně, které jdou na naháňkách většinou první z leče, odnesou. Je to škoda! NIKDY NESTŘÍLET!

2. Podíl ulovených bachyní z odstřelu musí být minimálně 20 % a nesmí klesnout pod 10 % celkového výřadu. Podíl ulovené samičí zvěře musí zřetelně převyšovat podíl zvěře samčí.

Je nutné změnit myšlení myslivecké veřejnosti a nebát se bachyně, s výjimkou vedoucích bachyní, střílet. Tak, jako je nutné odlovit holou zvěř – matky - u spárkaté zvěře (jelení, daňčí, srnčí a.p.), což každý chápe a považuje ze rozumné, stejně tak se musí lovit bachyně – nositelky přírůstku. Vzpomeňme si na naháňku, při které se uloví bachyně : nešťastný lovec stojí opodál,k úlovku se nehlásí, všichni se ptají kdo to střelil a když je pachatel odhalen, divně na něho koukají. A říkají si : „Zaplať pánbůh, že se to nestalo mně !“ Když vedle na výřadu leží čtyřletá silná laň, je šťastný lovec hrdina a přijímá gratulace. Co udělal, ten co ulovil bachyni, špatně? STŘÍLET!

3. Intenzivně lovit již pruhovaná selata

Při průměrném počtu 6 selat na bachyni, při úspěšnosti 60 % se musíme s touto rodinnou tlupou 10 x setkat, abychom odlovili všechna selata. Při nedostatku času myslivců je to pro většinu z nich práce na celý rok. A to ještě zbude neulovená bachyně, která bude brzy zase plná. A přitom jsou tato malá selata po opaření, vyvržení a následném upečení v kůži taková dobrota! Mohu vřele doporučit. STŘÍLET!

4. Nejsilnější selata lovit jako první

Není pravda, že nejsilnější selata jsou vždy kňourci. Je však pravda, že pokud je nejsilnější sele bachyňka, doroste patrně nejdříve do váhy, kdy přijde do chrutí a je schopna oplození. Má tudíž brzy selata a zvyšuje nám počty černé. Naproti tomu slabá bachyňka jde do chrutí později a nám se zvyšuje šance na její ulovení jako nevodící “lončačky“. Selata, která jsou v přechodu do kategorie „lončák“, váhově kolem 20 kg, jsou také zdravá! V osmém měsíci života nevstupují do chrutí a často ani neví, jak vypadá pole.

5. Na podzim a v počátku zimy lovíme z rodinných tlup se selaty přes 20 kg nejslabší bachyně i přesto, že vodí vlastní selata

Není to dobrý pocit, když střelíte v prosinci nejslabší kus z tlupy a je to ocucaná bachyňka. Nemáte se před kolegy čím chlubit. Jak se říká: “Raději bych sežral klobouk!“. Ale jiné cesty není, někdy se tyto kusy odlovit musí a tlupa se o selata postará. Sice ne tak, jako vlastní máma, ale postará. STŘÍLET!

6. Mladé bachyně (lončačky) lovíme převážně v lednu a únoru

Střílet je musíme i přes to, že víme, že jsou plné a to jistě 60 % z nich. Když je vyvrhujeme, je nám nanic. Musí to však být, to co jsme nestihli během roku, musíme dohnat v lednu a únoru. STŘÍLET!

7. Nestřílet lončáky(kňourky), kteří se osamostatnili

Tito kňourci jsou potencionální dobří kňouři a musí dostat šanci dorůst. NESTŘÍLET! Jsou myslivci, kteří se chlubí tím, že mají nastřílené stovky prasat. Současně však s politováním konstatují, že nemají střeleného žádného pořádného kňoura. Ale hrdě se hlásí k tomu, že nastříleli desítky lončáků-kňourků. Má to logiku?

8. Společné lovy na černou zvěř organizovat bez ohledu na hranice honiteb

Pokud zorganizujeme společnou loveckou akci ve stejnou dobu v několika sousedních honitbách, je větší šance na vyšší výřad a vyloučíme nebezpečí, že si někdo ve své honitbě šetří zvěř a vytváří tak časovanou bombu. Společné lovy musí být dobře organizovány, lovecká místa pečlivě vybrána a obsazena dobrými střelci, protože jen tak můžeme zajistit vysoký výřad. Co to jsou současné společné lovy na černou? Je to přehlídka nových terénních aut, nových kulovnic, přítelkyň a luxusního oblečení. Nevystřílení myslivci, štvaní mobilními telefony. Po skončení akce jsou všichni rádi, že přežili. Výřad je malý a stejně ho ve většině případů dělá personál. Dvě sousední honitby se nejsou schopny domluvit na společné akci. Je to naprosto neefektivní a snižování stavu černé to nepomáhá. A když se někde střelí hodně kusů, je to jen známka toho, že je tam neuvěřitelné množství zvěře a že ještě hodně zbylo. Černá je již tak vyškolená, že ostří psi se z lečí vynášejí buď mrtví a nebo těžce zranění a opatrní psi zvěř nevyženou.

9. Při každém výřadu určit stáří ulovených kusů

Bez toho, abychom prohlédli chrup každému ulovenému kusu a určili jeho stáří, nemáme přehled o populaci. Doporučuji namalovat si na papír obrázek, který znázorňuje vývoj a růst řezáků. Na výřadu pak můžeme s touto pomůckou snadno a rychle pracovat. Budete se divit, že to, co jste považovali za lončáky jsou často ještě – ale dobře vykrmená selata. Naopak to, co se zdá jako starší bachyně, je ve skutečnosti lončák. Vývoj chrupu černé je dobře vysvětlen v „Rukověť chovu a lovu černé zvěře „ autor Robert Wolf (1995) s názorným obrázkem na srtaně115.

10. Instalovat odchytová zařízení na černou a s jejich pomocí provádět razantní selekční odstřel

Vybudovat chytáky na černou považuji za velice nutné. Jaké typy chytáků stavět (přenosné, pojízdné, stabilní, velké, malé) a jak je používat je známo již staletí a jejich nákresy jsou v dostupné literatuře. V současné době se používají chytáky hlavně v oborách. Tam také pracují lidé, kteří umí černou chytat a jsou ochotni se o své zkušenosti podělit. Někteří z nich již nachytali stovky kusů, pan Macko Jozef ze Staré obory u Hluboké nad Vltavou odchytil a přetransportoval již vysoko přes 1000 ks. Vím, že postřílet chycenou zvěř není žádná slast a žádný zvláštní myslivecký zážitek. Po 2. světové válce v Německu odebrali Němcům spojenci zbraně. Černá zvěř se množila, škodila na polích a bylo třeba jí tlumit. Stavěli se proto chytáky a černou v nich likvidovali. Hovořil jsem s člověkem, který to zažil jako chlapec. Pro něho to byl tak hrozný zážitek, že přes to, že měl hlad, tak maso z černé „ulovené“ v chytácích nejedl. Kdo to sám nezkusil - postřílet chycenou zvěř - neví, o čem mluvím. Je to však nejefektivnější způsob snižování stavů. CHYTAT!

11. Černou zvěř zásadně nekrmit

Snadno se to řekne, ale hůře provádí. Myslivci nekrmí, ale překrmují. I přesto, že zvěř nestrádá. Hlavní důvod je nedostatek času na lov. Já přeci potřebuji, když mne stará zrovna teď pustí do lesa, mít za hodinu při úplňku uloveno a rychle domů do tepla. Když mi dá volna víc, tak dojedu ještě k další „hromadě“ a máme mrazák plný. V tomto přebytku přežijí zimu, ať je jak chce krutá, všechny kusy. NEKRMIT!

12. Přikrmovat černou pouze na podzim a v zimě a to pouze v lese

Možná by se lépe hodil výraz vnadit. Cílem je s minimálním množstvím krmiva dosáhnout maximálního efektu.

13. Střílet,střílet a zase střílet

V redukci černé zvěře má kulovnice nezastupitelnou úlohu. Kdo chce lovit, ať loví. Nikoho neomezovat, raději motivovat! Všechny známé způsoby, které motivují myslivce k ulovení co největšího počtu černé, je třeba použít. STŘÍLET!

Po roce jsem znova zhodnotil situaci a naznačil, co bychom měli dále dělat, když jsme my – myslivci - došli k rozhodnutí, že nebudeme snižovat stavy černé zvěře. Byl to opětně pokus změnit myšlení myslivecké veřejnosti dříve, než bude pozdě. Pokus nevyšel. Rok od konference byl však dostatečně dlouhou dobou k tomu, aby si někteří pracovníci státní správy uvědomili,že iniciativu musí převzít oni. Magistrát města Liberec a kolega Jiří Černý byli jedni z prvních, kdo vydal převratné rozhodnutí týkající se lovu černé zvěře. Další tlak vyvinuli zemědělci a vše posvětilo Ministerstvo zemědělství dne 21.července 2004 vydáním směrnice „Doporučená opatření pro redukci početních stavů prasete divokého na území České republiky.“ Pokud se legislativy týče, nemělo by nic bránit drastickému snížení stavů černé zvěře v České republice.

Hlavními postiženými, co se škod týče, jsou zemědělci. Skupina lidí, která doposud neměla šanci se ani ozvat, natož cosi vymáhat. Doba, kdy byli zemědělci na kolenou, neměli žádné dovolání a jen přežívali, je po vstupu do Evropské unie nenávratně pryč. Začínají zdvihat hlavy a domáhat se svých práv. Ne všichni jsou myslivci a ne všichni jsou ochotni za kus zvěřiny zavřít oči a neuplatňovat škody. Jejich tlak na státní správu bude narůstat stejně tak, jako jejich šance na náhradu škod způsobených zvěří. Brzy budou mít i dost peněz na dobré právníky, kteří budou ochotni jejich práva hájit. Budou pak vůbec myslivci schopni škody hradit? Jsme na tom -my myslivci- po finanční stránce tak dobře? Možná, že zatím ano. Ale podívejme se do sousedního Německa. Škody černou zvěří na zemědělských kulturách jsou tam již tak vysoké, že mnohonásobně převyšují nájmy za honitby. Není výjimkou, že se v některých oblastech Německa seženou honitby bez nájmu a platí se pouze škody zvěří. Nezřídka si však, z pochopitelných důvodů, nikdo nechce takovéto honitby pronajmout.

Zdá se, že současná oficiální politika ČMMJ připomíná mrtvého brouka. Ve srovnání se státní správou, je tlak Českomoravské myslivecké jednoty na svoji členskou základnu, co se týče snižování stavů černé zvěře, naprosto minimální. Je to pochopitelné, ale krátkozraké. A jak se chováme my - myslivci? Podle policejní statistiky je v České republice kolem 150.000 držitelů loveckých zbraní. Je to dost lidí na to, aby se s černou zvěří řádně zatočilo. Proč tomu tak není? Proč stavy černé zvěře stále narůstají? Odpověď je celkem snadná. Je nás sice hodně, ale máme málo času. A také jsme zestárli (více jak 60% myslivců je dle statistiky starších 40ti let) a zpohodlněli. Na lov černé je potřeba čas a ten nám chybí. A protože máme času málo, potřebujeme mít černé hodně. Tím se naše naděje na úspěch zvyšuje. Když si navíc ještě dobře a celoročně zakrmíme, a to i když je plná zem bukvic a žaludů, máme pocit,

že jsme pro úspěch lovu udělali maximum. Pak, když je prázdný mrazák a žena nám dovolí jít do lesa, střelíme vypaseného lončáka-kňourka a je vystaráno. A máme klid. Když střelíme sele, co s ním? Je malé, je na něm málo masa a nechce ho ani Interlov. Lončák - bachyňka může být plná, kdo by se v ní hrabal. Bachyni přeci nestřelím, ta vodí selata. S kňourem je moc práce a velké zbraně u nás nemá žádný. Tak proč na něj plýtvat patrony. Nejlepší je opravdu lončák kňourek! A ještě k tomu střelený na hlavu. Nikam neodejde a autem se k němu snadno dostanu. Dokonce ho i sám naložím. Zvěřiny je hodně a je kvalitní. Je to ode mne řečeno s trochou nadsázky, ale blíží se to realitě. Černé zvěři to však naprosto vyhovuje. Na to, aby byly bachyně oplodněny, je k dispozici samců stále dost. Ale mladších, než by bylo pro zachování kvalitní populační struktury potřeba. Černé zvěři nahrává i spoustu jiných věcí. Změnily se potravní návyky. Jíme více kuřat a zeleniny. Příprava zvěřiny je časově náročná a mnoho moderních žen jí neumí připravit. Výkupní ceny zvěřiny jsou dnes minimální a náklady na dopravu zvěře do sběrného místa narůstají. Černá není zajímavá pro pytláky. Většina myslivců bydlí ve městech a potýkají se s problémem, kde kus černé stáhnout a rozbourat a jak následně škáru zlikvidovat. A když se dopracují ke konci, mají maso nabalíčkované a přinesou ho k mrazáku, dostanou stejně vynadáno, neboť se musí vyhodit dříve zmražené jahody, houby a petržel. Stojí to pak vůbec za tu námahu?

A co na to černá zvěř? Spokojeně se množí. Díky své inteligenci se dobře a okamžitě přizpůsobuje novým podmínkám, využívá našich chyb a těží z naší pohodlnosti. To, co jiné zvěři vadí, to černá lehce zvládá. Neruší ji houbaři, cyklisti, turisti ani jezdci na koních. Volně pobíhající psi ji ani nevzruší a s ostrými loveckými psy si poradila a nebo brzy poradí. Žije v lesích, na polích, v příměstských lesích, ale i ve městech. Navíc je všežravec a díky naší kulturní zemědělské krajině a nám, štědrým myslivcům, nikdy nezakusí hlad.

To, že se musí střílet samičí zvěř (matky), aby se zvěř nepřemnožila je každému myslivci jasné, avšak jen pokud se týká holé zvěře jelení, daňčí, mufloní nebo srnčí. U černé zvěře to však již nejsme schopni pochopit. Pro názornost uvedu několik čistě teoretických příkladů. Jestliže máme základní stav 100 kusů srnčí zvěře, to znamená 50 ks srn a 50 ks srnců, pak při koeficientu přírůstku 1,00 můžeme za 5 let mít v revíru 756 kusů srnčí zvěře. Jestliže vyjdeme ze stejného počtu černé, to znamená 100 ks, a počítáme-li pouze 200% (nové výzkumy uvádějí přírůstek až 250%) přírůstku z dospělé zvěře, můžeme mít za 5 let v revíru 24.300 ks černé. Jestliže při stavu 100 ks černé a přírůstku 200 % z dospělé populace budeme každý rok lovit 90 % selat, budeme přesto mít za 5 let stav černé v revíru 496 kusů!! Pokud budu vycházet z oficiální myslivecké statistiky za rok 2003 uveřejněné v časopisu Svět myslivosti č.9/2004, pak jarní sčítaný stav černé zvěře dospělé je cca 24.000 ks. To znamená při 250 % přírůstku přírůst 60.000 selat. Pokud budeme uvažovat, že ve skutečnosti je nahlášeno jen asi 50 % zvěře, pak by přírůstek selat byl 125.000 ks. Dle mého názoru je však odhad jarního stavu pouze třetinový a pak bude v letošním roce přírůstek minimálně 175.000 ks. To znamená, že budeme mít co dělat s armádou 250.000 ks černé zvěře! Zvládneme to v letošním roce? A co se stane, když to nezvládneme? Náš cíl – normovaný stav – je, včetně obor, zhruba pouze 10.000 kusů !

Proč jsme se ocitli v této obtížné situaci? Kdo je za to zodpovědný? Proč tuto situaci řešíme až nyní? Je možné vše svést na lidovou myslivost a kolektivizaci zemědělství. Ale ono je to stejné i v Německu. Neměli kolektivizaci, ani lidovou myslivost a mají také problémy. Snažili se je řešit podstatně dříve než my, ale jsou ve stejné slepé uličce jako my. Víme, jak postupovat. Známe zásady, které je třeba při lovu a chovu černé zvěře dodržovat. Vesměs s těmito zásadami souhlasíme. Zásadní problém je v tom, že tyto zásady nedodržujeme! A je jedno, jestli nechceme nebo nemůžeme. Černé zvěři se daří!

Je vůbec nějaké řešení? Zcela jistě existuje, ale u nás bude asi těžko proveditelné. My - myslivci - máme nyní vše co jsme požadovali. Dokonce můžeme i lovit tak, jak je v zákoně zakázáno. Státní správa nám v ničem nebrání. Můžeme tedy začít lovit. Je nás 150.000 držitelů lovecké zbraně, náboje máme, tak v čem je problém? Střelme každý pouze dva kusy černé a problém je vyřešen! Jak snadné!

A na závěr ještě jedna poznámka:

V Rusku problémy s černou zvěří nemají. Je tam totiž v zimě metr sněhu, mráz-40°C, vlci a hlad. Že by také řešení?

Lány 23.září 2004

Problematika černé zvěře ve správním obvodu obce s rozšířenou působností Liberec.

Ing.Miroslav Chvála, odbor životního prostředí, Magistrát města Liberec

Ve svém krátké zprávě bych Vás chtěl informovat o problematice černé zvěře z pohledu orgánu státní správy myslivosti Magistrátu města Liberce.

Problematika chovu a lovu černé zvěře na tomto území nebyla v minulém desetiletí středem pozornosti. Důvodem nebyla skutečnost, že by v chovu této zvěře nebyly problémy, ale větší pozornost byla věnována ostatní zvěři spárkaté. Je to především z toho důvodu, že černá zvěř až na zanedbatelné výjimky nepůsobí škody na lesních porostech a kulturách, jako tomu je u zvěře jelení, mufloní a srnčí. V situaci, kdy nebezpečně stoupají stavy veškeré zvěře s výjimkou drobné, byla hlavní pozornost věnována těm druhům zvěře, které působí škody na lesních porostech a kulturách. Je to logicky dáno rozdílnou délkou výrobního procesu v zemědělství, které má cyklus roční a v lesnictví, který trvá cca sto let. V lesnictví mohou být vysokými stavy zcela zničeny kultury ošetřované několik let nebo i porosty několik desítek let pěstované. Hlavní pozornost a tlak na snižování stavů byly logicky směřovány na tyto druhy zvěře.

Problematika škod působených černou zvěří se dostala do popředí zájmu v posledních letech zejména v důsledku stále se zvyšujícího ekonomického tlaku na zemědělství.

V roce 2003 se uskutečnilo v Bílé k problematice škod působených černou zvěří společné jednání zástupců zemědělců, uživatelů honiteb Bílá, Český Dub, Hlavice, Hradčany, Janův Důl, Osečná-Kotel, Petrašovice, Vrtky, Všelibice a Svijany a státní správy myslivosti. Na jednání byly hledány cesty, jak stavy černé zvěře v zájmu minimalizace škod na zemědělských porostech snížit Po obsáhlé diskusi byly formulovány závěry a doporučení, jak by se každá ze stran měla na řešení problematiky podílet. Orgán státní správy myslivosti Magistrátu města Liberec na základě těchto závěrů formuloval opatření ke snížení stavu černé zvěře, která byla následně v souladu s § 39 zákona o myslivosti uživatelům honiteb ukládána.

Uložená opatření sledovala 3 hlavní cíle.
1.Dosáhnout snížení celkových stavů černé zvěře.
2.Dát uloženými opatřeními návod, jak by měl být lov strukturován z hlediska věku a pohlaví lovené zvěře.
3. Vytvořit lepší podmínky pro lov černé zvěře.

Pro zlepšení podmínek lovu byly v rozhodnutí povoleny výjimky ze zakázaných způsobů lovu, které lze podle zákona povolit a reálně u černé zvěře využít. Tyto výjimky byly povoleny do 31.3.2007. Předpokládáme, že teprve s delším odstupem času bude možné opatření vyhodnotit. Myslím si, že to byl krok správným směrem, ale současně jsem si vědom, že uložení opatření, byť by bylo správné, samo o sobě věc neřeší. Nyní několik čísel: V roce 2002 bylo ve správním obvodu pověřené působnosti magistrátu uloveno 683 ks černé zvěře (z toho 55,5% selat, 36,5% lončáků a 8 % dospělé zvěře). Za rok 2003, tedy po uložení uvedených opatření, bylo uloveno 445 ks černé zvěře (z toho 46% selat, 45 % lončáků a 9 % dospělé zvěře). V letošním roce je podle výkazů k 30.9. uloveno 237 ks černé zvěře.

Pokles celkového lovu z roku 2002 na rok 2003 přibližně o jednu třetinu je značně nepříznivý. Také struktura lovu se v roce 2003 nezlepšila.

U devíti honiteb v našem správním obvodu, jejichž zástupci se zúčastnili zmíněného společného jednání byly výsledky lovu černé zvěře následující. V roce 2002 bylo uloveno celkem 196 ks (z toho 54% selat, 35 % lončáků a 11 % dospělé zvěře). V roce 2003 bylo v těchto honitbách uloveno 140 ks černé zvěře (z toho 48.5% selat 44,5 % lončáků a 7 % dospělé zvěře). V letošním roce je k 30.9. odloveno 80 ks. Těchto devět honiteb se podílelo na celkovém odstřelu černé zvěře ve správním území takto : V roce 2002 – 28 %, v roce 2003 - 31%, v roce 2004 dosud 35 %.

Jsem si vědom toho, že dělat nějaké závěry z porovnání lovu ve dvou letech a neúplného roku 2004 by nebylo správné. Může jít o nahodilý výkyv a netypický rok. Na druhou stranu jsem přesvědčen, že se na tomto výsledku výrazně odráží podmínky, které myslivci pro výkon myslivosti mají.

Tady musím situaci přirovnat k lesnictví, kde lze v historii vysledovat, že po každých velkých vlastnických změnách nebo změnách organizačních došlo k přemnožení hmyzích škůdců a následovaly kůrovcové kalamity. Obdoba je v tom, že proces transformace honiteb a jejich změn podle nového zákona o myslivosti se logicky do vlastního výkonu práva myslivosti musel promítnout negativně. Myslivci měli z pochopitelných důvodů v tomto období mnoho jiné práce a starostí, než se důsledně věnovat snižování stavů černé zvěře.

Bohužel proces transformace honiteb není ještě všude dokončen, takže na nezanedbatelné části území si o příznivých podmínkách pro systematickou a současně z hlediska struktury lovu správnou redukci stavů černé zvěře můžeme jen povídat.
Když se podíváme na podmínky, které pro redukci stavů černé zvěře byly vytvořeny novým zákonem o myslivosti, nelze přehlédnout, že zákaz lovu na čekané ve vzdálenosti 200 m od hranic sousední honitby se musel na výsledcích lovu promítnout také negativně.

Pokud se vrátím ke zmíněnému jednání zemědělců a myslivců v loňském roce, shodli se přítomní na tom, že bez úzké spolupráce myslivců a uživatelů zemědělských pozemků, zejména pěstitelů kukuřice, nelze výrazné výsledky ve snižování stavů černé zvěře dosáhnout. Z tohoto důvodu byla součástí opatření uloženého podle § 39, uložena uživatelům honiteb podle § 61 odst.3 zákona povinnost spolupracovat s uživateli zemědělské půdy pěstujícími v honitbách kukuřici a projednat s nimi konkrétní opatření ke zlepšení podmínek pro lov černé zvěře.

Předpokládám, že na této konferenci proběhne výměna zkušeností, jak se ve kterých honitbách daří tato spolupráce a čím by bylo možné v reálném čase ještě přispět ke zlepšení podmínek lovu.

Z pozice magistrátu vidím jako nejdůležitější úkol dokončit transformaci honiteb, aby se ukončilo dlouhé období sporů a neklidu a uživatelé honiteb se mohli plně soustředit na vlastní výkon práva myslivosti.

Bez vytvoření lepších podmínek pro lov zůstanou všechny dobré úmysly, ať doporučené nebo uložené, pouze na papíře.

Vývoj početních stavů a hodnocení lovu černé zvěře, možnosti a nedostatky současné legislativy

Jiří Černý, odbor životního prostředí a zemědělství, Krajský úřad Libereckého kraje

Ve svém příspěvku bych Vás rád seznámil s vývojem početních stavů černé zvěře Libereckého kraje za poslední tři roky, včetně výsledků lovu a též s přehledem o vývoji a stavech černé zvěře okresu Liberec od roku 1994.

S podrobnějším hodnocením vybraných honiteb okresu Liberec, kde jsme se ve spolupráci s uživateli honiteb snažili hledat řešení ke snížení početních stavů a tím i škod působených černou zvěří, Vás seznámil Ing. Chvála. Lze konstatovat, že obdobný stav je v celém Libereckém kraji.

Na základě vývoje je zcela zřejmé, že negativní trend vývoje se nepodařilo zastavit a nižší lov černé zvěře v roce 2003 se musí negativně projevit nejen v letošním roce, ale nepříznivě ovlivní i stavy černé zvěře v dalších letech.

Díky aktivitě Asociace profesionálních myslivců ČR (APM) a pochopení vedení Okresní agrární komory pro Jablonec n.N. a Liberec (OAK) jsme ve spolupráci s pracovníky státní správy Magistrátu města Liberec (MML) a za pomoci OMS ČMMJ Liberec v minulých letech uskutečnili setkání myslivců, zemědělců a pracovníků státní správy. Na těchto setkáních jsme si ujasnili názory a cíle, kterých bychom chtěli dosáhnout. Myslím, že i dnešní diskuze by nám měla ukázat, co se podařilo a kam je nutné zaměřit pozornost.

Problematika snižování početních stavů černé zvěře je řešena na různých úrovních, jsou i přijímána různá řešení. Např. v Královéhradeckém kraji je uživatelům honiteb, resp. lovcům černé zvěře vypláceno zástřelné za ulovení selete a lončáka černé zvěře ve výši 200,- Kč/ks. V Pardubickém kraji jsou z rozpočtu kraje hrazeny odborné semináře pro myslivce a byl vyplácen příspěvek uživatelům honiteb za léčiva pro spárkatou zvěř. Ve dnech 7. a 8. října byl ve Zlínském kraji uspořádán seminář, který měl obsahově stejnou náplň, jako dnešní naše setkání. Jsou hledány různé cesty a postupy, ale cíl je jediný – snížit stavy černé zvěře a omezit škody působené touto zvěří.

Když byla v roce 2003 uspořádána v Písku „Konference Černá zvěř“, zazněly i na této konferenci varovné hlasy, že nepříznivý vývoj černé zvěře je nutné radikálně řešit a bude nutné přijmout i rázná řešení. Bohužel závěr konference vyzněl tak, že musíme intenzivně lovit černou zvěř, ale není nutné k tomu měnit zákon nebo přijímat netradiční nebo mimořádná opatření (názor Mze ČR a ČMMJ). To byl další impuls pro nás, abychom nadále činili něco praktického pro snížení stavů černé zvěře a snížení škod.

Velkým úspěchem bylo vydání rozhodnutí MML o povolení lovu černé zvěře, při kterém neplatí některé zakázané způsoby lovu podle § 45 zákona o myslivosti. Zainteresované osoby může potěšit, že vzor tohoto rozhodnutí byl převzat do doporučených opatření pro redukci početních stavů prasete divokého, která souhrnně vydalo MZe ČR v červenci letošního roku. Tato doporučená opatření MZe byla ještě rozšířena o využití sankčních ustanovení § 64 odst. 4 zákona o myslivosti.

V současné době končí legislativní proces tzv. plánovací vyhlášky, podle které bude v roce 2005 prováděn plán mysliveckého hospodaření. Doufám, že bude uplatněna naše zásadní připomínka k této vyhlášce, týkající se černé zvěře. Jedná se o to, že lončáci černé zvěře by měli být vykazováni podle pohlaví do I. věkové třídy dospělé zvěře kňourů a bachyň. Tím dojde k výpočtu očekávaného přírůstku a letního stavu i z lončáků-bachyněk. Otázkou zůstává, jaký koeficient očekávané produkce (KOP) byl uživateli honiteb pro černou zvěř navržen a jaký KOP státní správa schválila. Podle mého názoru odpovídá skutečnosti KOP v rozpětí od 4,0 - 5,0. V okrese Liberec byl KOP v minulosti za účinnosti okresního úřadu jednotně stanoven ve výši 4,5.

Víme, že nový myslivecký zákon č. 449/2001 Sb., velmi oslabil vliv státní správy na myslivecké hospodaření a z našeho hlediska to považuji za chybný krok. Negativně se to projevuje při schvalování plánů mysliveckého hospodaření zejména u společenstevních honiteb, kdy schvalující osoba (honební starosta) nemá mnohdy ani základní znalosti o myslivosti.

Dalším nedostatkem zákona o myslivosti je ustanovení § 3 odst. 4, kdy oblast chovu nelze stanovit pro černou zvěř. Obdobně nedostatečně je vymezeno ustanovení § 6 tohoto zákona, kdy pro hodnocení kvality chované zvěře a kontroly lovené zvěře se pro chovatelské přehlídky předkládají jen trofeje ulovené zvěře. Uvedený nedostatek by nebyl nedostatkem, pokud by každý myslivecký hospodář a uživatel honitby posuzovali lov zvěře tak, aby byla splněna kritéria pohlavní a věkové struktury. Souhlasím s kolegou Ing. Ziegrosserem, že každý ulovený kus zvěře musí být řádně posouzen. Ale to musí být splněn základní předpoklad, že toto posouzení je schopen provést nejen lovec, ale především myslivecký hospodář.

Nejvíce rezerv vidím právě v odpovědné činnosti mysliveckých hospodářů a uživatelů honiteb při kontrole lovu a stanovení zásad lovu v jednotlivých honitbách. Na barvářských zkouškách jsem byl před dvěma týdny přítomen diskuzi, že konference a různé semináře nic nevyřeší. Dokonce bych s tímto názorem i souhlasil, pokud na takové akci není docíleno určitého závěru nebo doporučení pro příští období. Ano, toto říkal myslivecký hospodář honitby, ve které z ulovených 27 ks černé zvěře ulovili 18 selat. Takový myslivecký hospodář nepotřebuje již radit, ale očekávám od něho, že právě své znalosti a zkušenosti předá i dalším myslivcům. Zejména však těm, kteří stále argumentují tím, že když nemohou lovit dospělou zvěř, nikdy se jim nepodaří snížit škody, působené černou zvěří na polích. Již několikrát jsem projevil svůj názor v tom, že nejen každý, kdo loví tuto rytířskou zvěř, by se měl podrobně seznámit s knihou „Rukověť chovu a lovu černé zvěře“ od Doc. Roberta Wolfa.

Mimo zásady, publikované v příspěvku Ing. Petra Ziegrossera, bych chtěl některé zásady, a to nejen lovu, znovu připomenout či podpořit.

Jedná se o:

- přírůstek očekávané produkce vždy počítat i z lončáků - bachyněk, a to při KOP vyšším, než 4,0, podle mého názoru by v našich podmínkách KOP odpovídal výši 4,5
- provádět opravdu intenzivní a neomezený lov selat, který by měl nyní činit 80 % z celkového lovu
- preferovat při lovu lončáků bachyňky, přičemž lončáci jako kategorie, by měli dosáhnout 15 % z celkového odlovu
- z výše uvedeného vyplývá, že dospělá zvěř může činit jen asi 5 % z celkového lovu
- při lovu černé zvěře využít povolené výjimky ze zakázaných způsobů lovu, uvedené v § 45 zákona
- ve spolupráci se sousedními uživateli organizovat společné naháňky, při nichž nejsou hranice honiteb nepřekročitelné a při nich využít odpovídající plemena psů - honiče
- příslušné orgány státní správy myslivosti, ve spolupráci se zemědělci, orgány státní správy lesů a ochrany přírody po posouzení stavu, ve správním řízení ukládat opatření ke snížení stavů zvěře a při neplnění uplatnit sankční opatření
- vlastníci honebních pozemků a uživatelé honiteb společně provádět ochranu zemědělských kultur pomocí známých a osvědčených prostředků (el. ohradníky, Hukinol apod.)
- orgány státní správy myslivosti na všech úrovních zintenzivnit kontrolní a dozorovou činnost a ve spolupráci s orgány veterinární správy porovnávat výsledky lovu a plnění přijatých opatření
- využít ke snížení stavů zvěře i odchytová zařízení pro černou zvěř
- iniciovat požadavky na dotační politiku ze strany státu i samospráv a požadovat úpravu zákona o myslivosti odstraněním nedostatků, které byly při provozování myslivosti dostatečně potvrzeny.

Pokud porovnám přístupy jednotlivých krajů k této problematice, velmi bych podporoval, aby byly finanční příspěvky Libereckého kraje pro uživatele honiteb na výstavbu odchytových zařízení - obůrek pro mladou černou zvěř. Podrobnější informace o odchytovém zařízení, které je zde na panelech prezentováno, Vám poskytne kolegyně Ing. Zuzana Wudyová.

Dále, pokud by jste i Vy podpořili podobný názor, finančně podpořit konání podobných akcí, jako je dnešní. Myslím, že každoroční myslivecký seminář zaměřený na konkrétní problematiku, by mohl zvýšit nejen právní vědomí myslivců, ale osvětlit nemyslivecké veřejnosti, úkoly, cíle a problémy spojené s činností myslivců. Toto by mohla být i jedna z forem „Ekologické výchovy“.

Protože na dnešní konferenci hodnotíme stav za poslední tři roky, uvádím níže statistické údaje, z ročních výkazů o honitbách, stavu a lovu zvěře, týkající se černé zvěře v honitbách Libereckého kraje. Údaje týkající se sčítaných jarních stavů jsou v přehledu zařazeny podle roku. Proto je např. sčítaný stav zvěře, vykázaný v ročním výkazu za rok 2003, uveden v roce 2004, když je zjištěn k 31.3. roku.

Přehled o normovaných stavech, sčítaných stavech a lovu černé zvěře v honitbách Libereckého kraje

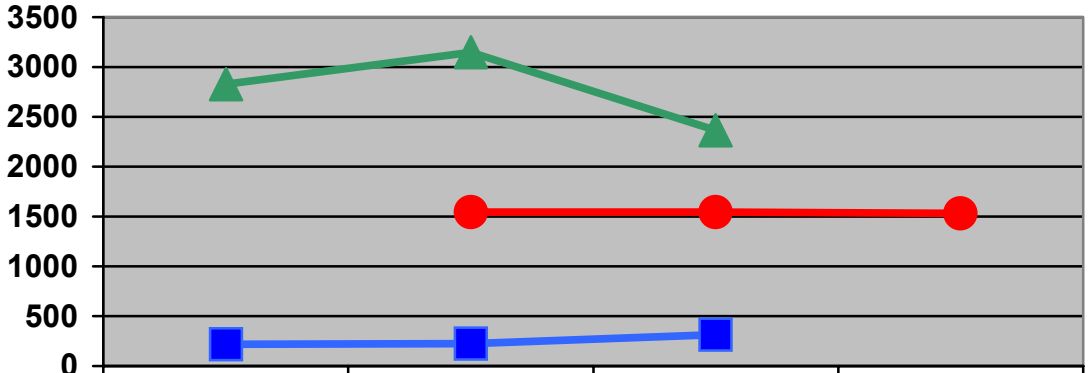

	2001	2002	2003	2004
NKS	218	226	312	
JKS		1546	1545	1530
LOV	2824	3149	2366	

V závěru bych Vaši pozornost obrátil na vystavené panely a vyslovil přesvědčení, že názorně předložené výsledky pomohou změnit myšlení všech zainteresovaných osob, kterým není současný negativní stav lhostejný. Ve sborníku je uveden jen přehled o stavech a lovu černé zvěře okresu Liberec za období 1994 – 2004, a to vzhledem k dispozici delší časové řady potřebných statistických údajů:

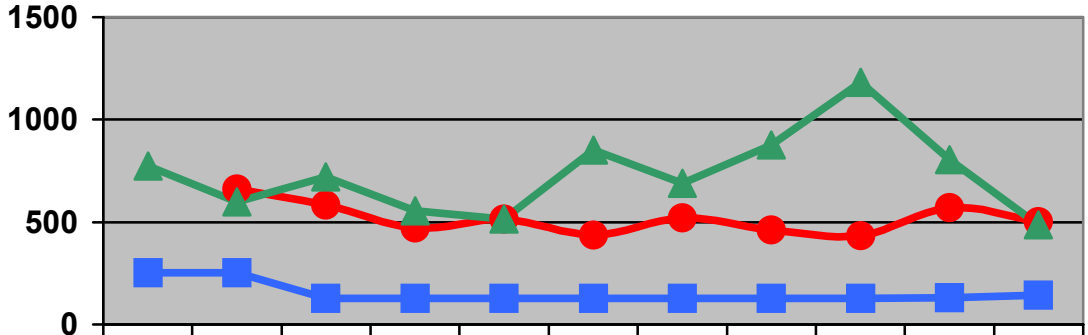

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	30.9. 2004
NKS	253	253	129	129	129	129	129	129	129	132	144
JKS		660	584	471	513	437	520	462	435	571	503
LOV	773	599	720	554	515	852	689	877	1181	805	487

NKS = *normované kmenové stavy (stanovené OSSM)*
JKS = *jarní kmenové sčítané stavy (k 31.3.)*
Lov = *vykázaný skutečný lov bez úhynů*

Zkušenosti s ochranou kukuřic v zemědělském podniku a.s. Agro Bílá

Zdeněk Novák, Agronom Agro Bílá, a.s.

Vážení přítomní,

škody způsobené černou zvěří začaly být v posledních 5 letech neúnosné. Proto jsme byli nuceni těmto škodám se bránit. Několik fotografií mám zde vystaveno. Prvním krokem v minulých letech byl přechod k bezorebnému setí. Bezorebné setí secím strojem pracuje na principu rotavátoru. Porost kukuřice, hlavně palice, zůstávají na povrchu pozemku. Tímto způsobem připravujeme černé zvěři švédský stůl. Dříve při klasické orbě, byly zaorány všechny zbytky kukuřice. Potom následovala nová orba od prasat.

Jak vypadalo ozimé obilí a následné práce tj. hnojení a postřik, ví nejlépe traktorista., který tyto práce prováděl. V této době, kdy je ukončena sklizeň kukuřice, nám začínají rýt na loukách. V letošním roce byly škody na kukuřici menší než v loni a předloni. Chtěl bych Vám vysvětlit proč. Na pokusech kukuřice, kterých jsme od 7 firem pěstovali za poslední 3 roky 30 hybridů se ukázalo, který druh černé zvěři nejvíce chutná. Nejvíce jim chutnají rané druhy a to s rovnoměrně zrajícími palicemi a rostlinami. Nelákají je druhy pozdější a stay green stále zelená rostlina a na ní dozrávají palice.

V našem podniku začíná ochrana kukuřice již v zimě, a to výběrem osiva. Další ochranou je postemergentní postřik. Před dvěma lety jsem dostal informaci, že když se postříká zasetá pole postřikem gardiam safe max 2 – 2,5 l/ha, černá zvěř nesbírá osivo. Osobně mám toto vyzkoušeno na 100 ha po dobu dvou let. Zvěř přejde a na poli neryje. Dalším krokem, který jsme zkoušeli, bylo zasetí políček na kraji velkého lánu s pozdním druhem a políčko s nejchutnějšími druhy. Pozemek o velikosti asi 30a s vynechaným pruhem 5 m a posedem proti mezeře neměl úspěch v lovu.

V letošním roce mi poradil ing. Bosák přípravek HUKINOL. Doporučil mi metodu, jak tuto látku aplikovat. HUKINOL odpuzuje všechny druhy divoké zvěře pomocí koncentrovaného pachu lidského potu. Tuto metodu jsem aplikoval okolo pokusů kukuřice. Když začala tvořit palice, zatloukali jsme dřevěné kolíky 15 až 20 m od sebe, na ně jsme dali hřebíček s kouskem hadříku. Po 7 až 10 dnech jsem aplikoval injekční stříkačkou HUKINOL, a to až do 16. září, kdy proběhl den kukuřice. Letos nebylo zničeno nic a v předchozích letech některé druhy kukuřice 4 řádky dlouhé 250 m. Pro příští rok bude v Agro Bílá oseto 200 ha kukuřice. Na pozemcích, které jsou nejvíce ohroženy, budou zasety druhy stay green. Na větších pozemcích nad 10 ha chceme při setí každý 49. řádek vynechat. A to proto, abych mohl v těchto mezerách projít, zavěsit kousek hadříku a nastříkat HUKINOL. Okolo lánu po kraji lesa chci umístit upravenou lahvičku od léků s knotem. Slibuji si od toho, že mě vydrží 2 měsíce bez doplnění až do sklizně. Vyzkouším přes zimu množství odparu, abych věděl, jaká bude potřeba během 2 měsíců. Ještě jednou bych se chtěl vrátit k pokusům. Každý týden jsem sledoval s myslivci stopy okolo pokusů. Za první měsíc od poloviny srpna do 16. září zašly 3 ks lončáků podle stop. Škodu neudělaly žádnou a odešly. Po 16. září jsem úmyslně nechal dobu doplnění 14 dnů. Do pokusů vlezl nějaký samotář a strhl asi 10 kukuřic. Záměrně jsem nechal tento lán 18 ha ke sklizni až do prvního týdne října. V pondělí dopoledne byla porada a odpoledne proběhla sklizeň pokusů. Když jsem přijel sbírat kolíky, zjistil jsem, že jakási tlupa navštívila pokusy poslední den. Zavolal jsem myslivce ing. Janečka z mysliveckého sdružení Bílá, abych mu ukázal veliký průnik více kusů dovnitř. Po mezerách, které bylo kolem 2 ha pokusů, bylo několik stop tam i ven, ale nebylo průkazné, jestli zvěř odešla. K velkému překvapení došlo při sekání posledních 24 řádků. Tlupa o 12 ks, která tam pravděpodobně v noci vnikla se dala při setkání na útěk. Překvapením bylo, toto stádo bylo vyplašeno v 16 hod a celou dobu stálo v pokusu a neudělalo žádnou škodu. Když jsme společně s ing.

Janečkem posekaný pozemek prohlédli, nenašli jsme žádnou čerstvě okousanou kukuřici. V té době byl v noci i přes den silný vítr. Domnívám se, že bachyně zachytila pach až uvnitř pokusu a v tom strachu a stresu vůbec žádnou kukuřici nekonzumovali.

Kdo budete manipulovat s HUKINOLEM, dejte si velký pozor na kontakt s pokožkou. Mě se to stalo i přes slabé rukavice. Následné reakce - vyháněli mě z kanceláře a doma probíhala chemická očista, jako bych byl napaden chemickými zbraněmi.

Ještě se zmíním o srnčí zvěři a řepce. V loňském roce jsem na poli nechal vydrol řepky1 km od normálně založeného porostu, aby nedocházelo k velké koncentraci srn 50 až 70 ks na jednom poli. Byl jsem slovně napaden před měsícem členem MS Hradčany, že jsem schválně nechal řepku, která škodí srnám. Letos vše vyřešila EU – setím meziplodin. Na poli je naseta svazenka a přitom vyrostl i vydrol řepky. Došlo tak k rozptýlení zvěře na více ploch a k menší koncentraci srn na jednom poli.

Naše spolupráce s MS je na velice dobré úrovni. Např. proti posedu bylo vymulčováno asi 60 m řepky. Na lánu kukuřice před posedem byly vynechány mezery nebo mezery vymulčovány. V příštím roce chci poblíž velkého lánu kukuřice nasít na jaře ozimou pšenici, která normálně nedozraje. V době po žních a než začne dozrávat kukuřice bude doba mléčné zralosti u pšenice, což přiláká zvěř.

Porosty kmínu u nás byly zasety v minulých letech. Množství myší, které napadnou tyto lány, často navštěvuje černá zvěř, tzn. možnost odlovu.

V rámci působení naší a.s. Agro Bílá funguje 5 mysliveckých sdružení. Jelikož se pohybuji na poli denně, téměř po celý rok, mám přehled o tom, kde se černá zvěř vyskytuje. A tak mohu informovat členy příslušných MS. Tato spolupráce přináší velmi dobré výsledky. Pro nás jako a.s. výrazně menší škody způsobené zvěří a pro MS větší odstřel.

Závěry a doporučení konference „Černá zvěř 2004“ Liberec, 22.10.2004

Konference „Černá zvěř 2004“, pořádaná resortem životního prostředí a zemědělství Libereckého kraje ve spolupráci s Asociací profesionálních myslivců ČR a Okresní agrární komorou pro Liberec a Jablonec n.N. navazuje na aktivy zemědělců, myslivců a pracovníků státní správy libereckého regionu ze dne 3.6.2003 a 17.10.2003 k téže problematice.

Konference

- konstatovala, že problematika chovu a lovu černé zvěře, snižování jejich stavů a zlepšení věkové i pohlavní struktury je záležitostí dlouhodobou.
- situaci v expanzi černé zvěře do zemědělské krajiny a radikální snížení stále narůstajících stavů této zvěře je možno řešit jen za účinné spolupráce držitelů honiteb – zemědělců a uživatelů honiteb – myslivců.
- nezastupitelnou úlohu při řešení situace mají orgány státní správy myslivosti (OSSM), zejména v důsledném uplatňování jejich pravomocí, pomoci vytváření podmínek pro řešení mimořádné situace mimořádnými prostředky a zvýšením kontrolní funkce.
- přede všemi zúčastněnými vystupuje naléhavě nutnost řešit vzniklou situaci neprodleně, aktivně a soustavně, abychom byli vůbec schopni zvládnout a nevymkla se nám z rukou.

V současné době je potřeba pro toto učinit:

I. Ze strany držitelů honiteb- zemědělců- vlastníků honebních pozemků:

- úzce spolupracovat s uživateli honiteb při vytváření vhodných podmínek k lovu černé zvěře
- volit vhodné osevní postupy, rozčlenit velké lány kukuřice, nepěstovat kukuřici těsně u okrajů lesních porostů
- volit takové odrůdy kukuřice, které jsou pro černou zvěř méně přitažlivé (zejména na plochách navazujících na lesní porosty)
- preferovat bezorebné setí, které snižuje návštěvnost černé zvěře na obilovinách
- využít k ochraně zemědělských plodin různých ohradníků a chemických prostředků, které se osvědčili (Hukinol)
- zavádět odváděcí políčka s atraktivními druhy kukuřice pro černou zvěř (FAO do 240), umožňující její snadnější lov

II. Ze strany uživatelů honiteb – myslivců:

- zvýšit lov černé zvěře při dodržení zásad, navržených ing. Ziegrosserem na konferenci
- ke zvýšení lovu zainteresovat všechny držitele loveckých lístků a povolenek v honitbě a uplatnit při lovu i hmotnou zainteresovanost
- účinně využít výjimek § 45 zákona o myslivosti, udělených orgány státní správy myslivosti k povolení nestandardních způsobů lovu
- organizovat společné lovy černé zvěře zároveň ve více honitbách, při kterých nejsou hranice honiteb nepřekročitelné

- realizovat odchyt mladé zvěře v odchytových , k tomu účelu zřízených, zařízeních
- intenzivně lovit především mladou zvěř, dosáhnout podílu 80 % selat z celkového lovu, u lončáků 15 % a preferovat lov bachyněk, z dospělé zvěře lovit nejvýše 5 % z celkového lovu, přičemž větší díl dosáhnout v kategorii bachyní
- při plánování lovu počítat přírůstek i z bachyně-lončáků, přičemž KOP upravit na 4,5%
- u lesních honiteb se snažit udržet zvěř v lese přikrmováním v místech, kde tato zvěř nebude lovena
- na vnadištích, sloužících k lovu, nepoužívat množstevní krmení, tzv. „hromady“, které jsou nevhodné a jsou příčinou rozšíření plísní a aflatoxinů, ovlivňujících nepříznivě zdravotní stav zvěře
- vnadit pouze v malých množstvích a přiměřenými způsoby (samokrmítka, bubny, špalky, do země, pod kameny apod.) a v krátkých časových intervalech
- doporučit okresním mysliveckým spolkům ČMMJ, aby věnovaly problematice černé zvěře, v rámci své působnosti, více pozornosti

III. Ze strany státní správy myslivosti:

- doporučit obcím s rozšířenou působností v Libereckém kraji, aby k lovu černé zvěře vydaly obdobné rozhodnutí, jako vydal Magistrát města Liberec, tj. umožňující výjimky ze zakázaných způsobů lovu podle § 45 odst. 2 zákona o myslivosti, uložení lovu černé zvěře podle § 39 zákona o myslivosti a stanovit zásady a opatření lovu ke snižování početních stavů černé zvěře
- zintenzivnit kontrolní a dozorovou činnost a ve spolupráci s orgány veterinární správy porovnávat výsledky lovu, ukládat nápravná opatření a při jejich neplnění uplatnit sankce
- požádat orgány Libereckého kraje, aby vyčlenily finanční prostředky na dotaci výstavby odchytových zařízení pro černou zvěř (cca 20-30 tis. Kč/zařízení)
- iniciovat požadavky na dotace od státu. Tyto prostředky směrovat především na budování odchytových zařízení
- iniciovat požadavky na změnu zákona o myslivosti k odstranění nedostatků ztěžujících výkon práva myslivosti, jako nemožnost umístění mysliveckých zařízení do 200 m od hranice honitby, nemožnost zřízení oblastí chovu černé zvěře, nemožnost vyžádání předložení spodních čelistí na chovatelských přehlídkách a další
- průběh a výsledky navrhovaných opatření i případných dalších vhodných zásahů k řešení nepříznivé situace černé zvěře je nutno soustavně kontrolovat a vyhodnocovat
- k dosaženým výsledkům se doporučuje svolat další jednání všech zúčastněných v roce 2005. K tomu požádat o finanční krytí a organizační zabezpečení resort životního prostředí a zemědělství Libereckého kraje
- využít webových stránek Libereckého kraje, na kterých zveřejnit dokumenty z konference uvedené ve Sborníku referátů, dále příspěvek Zdeňka Nováka, agronoma a.s. AGRO Bílá a závěry a doporučení konference „Černá zvěř 2004“.

Obsah:

1. **Vizitka Libereckého kraje** - Ing. Karel Pop, odbor životního prostředí a zemědělství, Krajský úřad Libereckého kraje

2. **Prostorové aktivity divokých prasat a jejich význam pro ekosystém zemědělskou výrobu** - Ing.František Havránek, CSc., Doc.MVDr.Karel Bukovjan, CSc., Ing.Boris Hučko, CSc.

3. **Vlivy výživy na zdravotní stav černé zvěře** - Doc.MVDr.K.Bukovjan, CSc., VODZZ-laboratoře, biomonitoring, Přibyslav

4. **Likvidace černé zvěře – máme ještě šanci?** - Ing. Petr Ziegrosser, vedoucí Střediska myslivosti, Lesní správa Lány, KPR

5. **Problematika černé zvěře ve správním obvodu obce s rozšířenou působností Liberec** - Ing.Miroslav Chvála, odbor životního prostředí, Magistrát města Liberec

6. **Vývoj početních stavů a hodnocení lovu černé zvěře, možnosti a nedostatky současné legislativy** - Jiří Černý, odbor životního prostředí a zemědělství, Krajský úřad Libereckého kraje

7. **Nákazová situace z pohledu veterinární správy** – MVDr. Josef Král, Krajská veterinární správa Libereckého kraje (referát přednesen na konferenci a poskytnut účastníkům, z důvodu nezpracování v elektronické podobě nezařazen do sborníku)

8. **Zkušenosti s ochranou kukuřic v zemědělském podniku a.s. Agro Bílá** – Zdeněk Novák, agronom a.s. AGRO Bílá (referát přednesen na konferenci a vzhledem k aktuálnosti dodatečně zařazen do sborníku)

9. **Doporučení a závěry konference – Ing. Zdeněk Besta a kol.** (Doporučení a závěry přijaté na této konferenci)